

HYVÄ KUOLEMA KOTONA

Kuolema ikääntyvän ihmisen kodissa ja relaatioissa
Marjaana Seppänen 11.3.2020
(Esityksen valmistelussa mukana tutkimusryhmä,
erityisesti Mia Niemi ja Sofia Sarivaara)

SISÄLTÖ

Tausta

- Tutkimuskysymys ja näkökulmat
- Havaintoja tutkimuksesta
- Yhteenveto ja päätelmiä

KUOLEMA PALAA KOTIIN

Maatalousvaltaisessa yhteiskunnassa
kuolema arjen keskellä

Modernissa yhteiskunnassa
kuolema laitoksissa

Jälkimodernissa yhteiskunnassa
kuolema kotona

KOTI KUOLEMAN PAIKKANA ?

Kulttuurinen ideaali

•

Ihmisten oma toive

•

Poliittinen tahtotila

•

Käytäntöön palvelurakenteiden ja
lainsäädännön muutoksin

RELATIONAALISUUS KUOLEMASSA

Yksilön minuus rakentuu relaatioissa eli
suhteessa toisiin ihmisiin

•

Perhesuhteilla suuri merkitys
erityisesti ikäihmisille

•

Kulttuurinen oletus yhä, että ihmisen ikääntyessä
puoliso tai lapset pitävät hänestä huolta

HYVÄ KUOLEMA?

Ei kipuja

Ei yksin

Hautajaiset, järjestelyt

TUTKIMUSKYSYMYKSET JA NÄKÖKULMA

Miten kuoleman lähestyessä sosiaaliset suhteet kehittyvät?

Millaisia merkityksiä koti saa kuoleman lähestyessä?

lökkään ihmisen ja saattavan
omaisen tai läheisen näkökulma

OSA MONITIETEISTÄ HANKETTA

Meaningful Relations –
patient and family carer encountering death at home

•

Sosiaalitieteet, oikeustiede,
teologia ja hoitotiede

•

Tutkimusryhmässä **Marjaana Seppänen, Mia Niemi, Sofia Sarivaara (sosiaalitieteet)**, Auli Vähäkangas, Anna Mäki-Petäjä-Leinonen, Suvi-Maria Saarelainen ja Mirja Sisko Anttonen,

AINEISTO

38 teemahaastattelua: kuolevia 12, omaisia 10 ja surevia 16.

•

Visuaalinen tehtävä
orientoi relationaalisuuteen

•

Analyysimenetelmänä
sisällönanalyysi

•

Maltillista konstruktionismia,
kriittistä realismia

KUOLEMA KODIN VIERAANA

ELÄMÄ KOTONA KUOLEMAN LÄHESTYESSÄ

- Vieraat, jotka uskaltavat ylittää kynnyksen
- Kodin rutiinit pitävät raiteilla kuolemassa ja surussa
- Hengähdystauot pois kotoa
- Paikat, joissa kuolema ei ole niin vieras
- Vapaaehtoinen kuoleman piiriin siirtyminen

KUOLEMA VIERAANA KOTONA

- Sitoo kuolevan ja häntä saattavan aiempaa tiiviimmin kotiin
- Vie saattajan elintilaa kodissa ja arjessa
- Tuo mukanaan vieraita tavaroita, teknologioita ja ihmisiä
- Voi pakottaa uusiin asumisjärjestelyihin
- Rakentaa kodin kynnykseen yhden hirren lisää
- Pakottaa luopumaan muista rakkaista paikoista
- Jättää kuoleman jälkeen kotiin tyhjyyden tunteen

Joskus illalla kun on pimee, tuntuu vähän vaikeelta tulla sisälle, kun tuut yksin isoon talloon. (Kari)

Mun elämän ja meidän elämän yks peruspilari, mökillä käynti, se on mulle semmonen yks, minkä oikein tuntee, että se on iso pala ittestä pantu sivuun. (Johannes)

KUOLEMA RELAATIOISSA

KUOLEMA ERI RELAATIOISSA

- Sitoo **kuolevan ja saattajan** aiempaa tiiviimmin toisiinsa, voi lähentää mutta myös vierauttaa
- **Saattaja** edunvalvojana ja portinvartijana, muilla **perheenjäsenillä ja sukulaisilla** vähemmän velvoittava rooli
- Aiemmin samalla viivalla olleista **ystävyyss- ja tuttavuussuhteista** osa syvenee, osa haurastuu
- **Hoitohenkilöstö** voi vahvistaa ja tai lievittää vierauden tunnetta; vertaiset lievittävät sitä
- Hoitava sanaton yhteys ja läsnäolo **eläinten kanssa**

VIERAUS RELAATIOISSA

- Kuolema ”kolmantena pyöränä” tai ”ulkojäsenenä”
- Etäisyys ja läheisyys säädetään relaatioissa uudelleen
- Etäisyyttä määrittää yksilöiden kuolemasuhde ja kuoleman luonne
- Toisaalta se kutsuu luokse rinnallakulkijoita

Mullakin on ystäviä, joiden kanssa oon ollu tekemisissä 50 vuotta ja tuntenut hyvin, niin he pelkää. Se pelko näkyy siinä, että yhteydenotot on vähän nopeita, vähän semmoisia et täytetään velvollisuus. Mä tiedän, et ei ne ihmiset oo pahoja eikä ne oo pahansuopia, niillä on vaan se pelko.

Sit on näitä hyviä ystäviä, joita on ilmaantunut niin sanotusti ei tyhjästä, ne on ollu koko ajan ystäviä, mutta jotka ottaa huolen kantaakseen.

(Tapio)

KIT & PÄÄ-
LISÄNÄ

HOITO

YSTÄVÄT
P, J, M
E & T

EURO, TÄDIT

PUOLISO

YSTÄVÄT
J & T

KÄYNNI
ROJAT
MINÄ

KÄY
MINÄ

MINÄ

SERKKU

YSTÄVÄT
H & M

YSTÄVÄT
A, E, L

Leenan ihmissuhdekartta

YHTEENVETO

- Kuolema sitoo kuolevan ja saattavan aiempaa tiukemmin kotiin ja toisiinsa
- Kuolema voi vierauttaa muista merkityksellisistä paikoista ja lisätä etäisyyttä muihin relaatioihin
- Etenkin saattavalle ja surevalle se voi tarkoittaa syviä yksin jäämisen ja yksinäisyyden kokemuksia
- Toisaalta myötävaikuttaa myös uusien, merkityksellisten ja tukea antavien ihmissuhteiden muodostumiseen

MITEN VOIMME TUKEA?

- Yksilön suhteet merkityksellisiin paikkoihin ja ihmisiin tarvitsevat tukea sairauden ja kuoleman prosesseissa
- Merkityksellisten sidosten säilyminen ja muodostuminen voi lisätä elämän mielekkyyttä ja tukea hyvinvointia
- Kohtaamiset ammattinsa kautta sairauden ja kuoleman prosessiin kytkeytyvien kanssa ovat kuolevalle ja saattajalle hyvin merkityksellisiä